

สหภาพยุโรป : ความเป็นมาและแนวโน้มในอนาคต

*ลักษณะาวดี บุญชู

สหภาพยุโรป เป็นตลาดใหญ่ที่รองรับสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมที่สำคัญของไทย เช่น ผลิภัณฑ์มันสำปะหลัง สิ่งทอ อัญมณีและอาหาร เป็นต้น โดยไทยส่งออกไปสหภาพยุโรปประมาณร้อยละ 15.6 จัดเป็นตลาดส่งออกอันดับ 2 ของไทย รองจากสหรัฐฯ

สหภาพยุโรปได้มีการวิวัฒนาการมาเป็นลำดับ ปัจจุบันมีสมาชิก 15 ประเทศ และได้มีการรวมตัวกันเป็นสหภาพเศรษฐกิจและการเงิน ซึ่งนับว่าเป็นย่างก้าวที่สำคัญที่จะทำให้สหภาพยุโรปมีความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น และจะเป็นคู่แข่งที่สำคัญในตลาดโลก

สหภาพยุโรปในระยะแรก (ค.ศ. 1951-1964)

จากแนวความคิดในการก่อตั้งระบบความร่วมมือขึ้นในหมู่ประเทศยุโรปตะวันตกอย่างเป็นขั้นตอน ได้ก่อให้เกิดการรวมตัวขึ้นเป็นองค์การความร่วมมือ 3 องค์การ

1. ประชาคมเหล็กและถ่านหินยุโรป (The European Coal and Steel Community-ECSC) ตั้งขึ้นโดยสนธิสัญญากรุงปารีส ค.ศ. 1951

2. ประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (The European Economic Community-EEC) ก่อตั้งโดยสนธิสัญญากรุงโรม ค.ศ. 1958

3. ประชาคมพลังงานอะตอมยุโรป (The European Atomic Energy Community-Euratom) ก่อตั้งโดยสนธิสัญญากรุงโรม ค.ศ. 1958 ประชาคมเหล็กและถ่านหินยุโรป (The European Coal Steel Community-ECSC)

ประชาคมเหล็กและถ่านหินยุโรป (The European Coal and Steel Community-ECSC) มีภารกิจในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ขยายการจ้างงาน และยกระดับมาตรฐานการครองชีพในกลุ่ม สมาชิกประเทศ โดยดำเนินการให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกและสร้างตลาดร่วมขึ้นมา รองรับ

ประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (The European Economic Community -EEC) มีภารกิจในการจัดตั้งตลาดร่วมและประสานนโยบายเศรษฐกิจของสมาชิกอย่างเป็นลำดับด้วยการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ ในกลุ่มประเทศสมาชิกให้สอดคล้องกัน โดยมีอัตราการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและมีสมดุล มีความเป็นปึกแผ่นมั่นคง ยกระดับสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน และสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างประเทศสมาชิก

ประชาคมพลังงานอะตอมยุโรป (The European Atomic Energy Community - Euratom) มีภารกิจในการส่งเสริมการยกระดับมาตรฐานการ

ครองชีพในประเทศภาคี และส่งเสริมการพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ โดยกำหนดเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการจัดตั้งและการขยายตัวอย่างรวดเร็วในอุตสาหกรรมนิวเคลียร์

ผลการดำเนินงานภายหลังการรวมตัวขึ้นเป็นองค์การความร่วมมือ

ภายหลังจากการรวมตัวขึ้นเป็นองค์การความร่วมมือ 3 องค์การดังกล่าว มีผลการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมสำคัญ ๆ โดยสังเขป ดังนี้

1. การปรับระบบภาษีสศุลกากร ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1959 เริ่มยกเลิกการเรียกเก็บภาษี ศุลกากรในกลุ่มประเทศสมาชิก EEC และกำหนดอัตรา ภาษีสศุลกากรร่วมกันเพื่อใช้กับประเทศที่สาม ตามข้อตกลงของสนธิสัญญากรุงโรม

2. การจัดตั้งกองทุน ประชาคมได้จัดตั้งกองทุนเพื่อสังคม (The European Social Fund) ขึ้นเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1960 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือในด้านการจ้างงานและการฝึกอบรมวิชาชีพแก่ประชาชนและช่วยเหลือบริษัทต่าง ๆ ที่ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจ

3. นโยบายเกษตรร่วม ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1962 ประชาคมได้กำหนดนโยบายเกษตรร่วม (The Common Agricultural Policy-CAP) ขึ้นเป็นครั้งแรก

4. ความสัมพันธ์กับประเทศภายนอก การจัดทำข้อตกลงกับประเทศต่าง ๆ

- ประเทศกรีกลงนามใน Association Agreement เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม ค.ศ. 1961

- ตุรกีลงนามใน Association Agreement เมื่อวันที่ 12 กันยายน ค.ศ. 1963

- กลุ่มประเทศอัฟริกา 17 ประเทศ และมาดากัสการ์ลงนามใน Association Convention เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม ค.ศ. 1963 เป็นต้น

สหภาพยุโรปในระยะที่สอง (ค.ศ. 1965-1991)
ประชาคมยุโรป (European Communities : EC)

การรวมกลุ่ม

ประเทศสมาชิกของประชาคมเหล็กและถ่านหินยุโรป (The European Coal and Steel Community-ECSC) ประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (The European Atomic Energy Community-Euratom) และประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (The European Economic Community-EEC) ได้ลงนามในสนธิสัญญาการจัดตั้งสภาเดียวและคณะกรรมการเดียว (The Treaty Establishing a Single Council and Single Commission) เมื่อวันที่ 8 เมษายน ค.ศ. 1965 โดยมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1967 สนธิสัญญาดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายที่จะรวมตัวกันเพื่อให้มีสถาบันเดียวในการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบขององค์การทั้งสาม และเริ่มใช้คำว่าประชาคมยุโรป (European Communities)

เป้าหมายหลักของประชาคมยุโรป

เป้าหมายหลักของประชาคมยุโรป คือ การสร้างระบบความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก โดยเริ่มต้นจากการร่วมมือและการรวมตัวทางเศรษฐกิจและค่อย ๆ พัฒนาไปสู่การร่วมมือทางการเมือง ประเทศสมาชิกประชาคมยุโรปตัดสินใจเริ่มกระบวนการนี้โดยการรวมตลาดขนาดเล็กของแต่ละประเทศเข้าด้วยกันเป็นตลาดร่วมที่มีขนาดใหญ่ขึ้นและตกลงยกเลิกการเก็บภาษีสศุลกากรสินค้าที่นำข้ามพรมแดนระหว่างกัน ซึ่งมีผลให้สินค้าสามารถเคลื่อนย้ายหมุนเวียนไปทั่วทั้งตลาดร่วมได้โดยสะดวก

ผลการดำเนินงานภายหลังการรวมตัวเป็นประชาคมยุโรป

ภายหลังจากการรวมตัวเป็นประชาคมยุโรป มีผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมสำคัญ ๆ โดยสังเขป ดังนี้

1. สหภาพศุลกากร ประชาคมได้พัฒนาต่อไปก้าวลำคัญอีกก้าวนึงคือ ได้จัดตั้งสหภาพศุลกากรขึ้น

2. การให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (Generalized System Preferences : GSP) ตั้งแต่วันที่ 21/22 มิถุนายน ค.ศ. 1971 ประชาคมยุโรปได้ให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (Generalized System Preferences : GSP) แก่ประเทศกำลังพัฒนา

3. การจัดตั้งกองทุน ประชาคมได้จัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือในโครงการพัฒนาท้องถิ่นของประเทศสมาชิกที่ยังล้าหลัง (The European Regional Development Fund) ขึ้นในปี ค.ศ. 1975

4. การขยายประเทศสมาชิก
สมาชิกแรกเริ่มของประชาคม 6 ประเทศ ได้แก่ เบลเยียม ฝรั่งเศส เยอรมนี อิตาลี ลักเซมเบิร์ก และเนเธอร์แลนด์

ในปี ค.ศ. 1972 ประเทศเดนมาร์ก ไอร์แลนด์ และสหราชอาณาจักร เข้าร่วมเป็นสมาชิก

ในปี ค.ศ. 1981 ประเทศกรีซ เข้าร่วมเป็นสมาชิก

ในปี ค.ศ. 1986 ประเทศสเปน และโปรตุเกสเข้าร่วม

5. ตลาดยุโรปเดียว (The Single Market)

ในปี ค.ศ. 1980 ประชาคมยุโรปเริ่มตระหนักถึงความล้าหลังของยุโรป เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่ค้าสำคัญๆ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และประเทศกำลังพัฒนาบางประเทศ และเห็นว่าจำเป็นต้องปรับตัวให้สามารถตอบสนองต่อการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศได้ ในที่สุดได้ตกลงกันว่า จะต้องสร้างตลาดภายในที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างแท้จริง และสร้างเครื่องมือเพื่อกระตุ้นกระบวนการนี้ขึ้น คือ The Single European Act และ The White Paper on the Completing the Internal Market

5.1 The Single European Act

Single Act เป็นสนธิสัญญาแก้ไขสนธิสัญญาก่อตั้งประชาคมยุโรป

5.2 The White Paper on the Completing the Internal Market

White Paper เป็นโครงการที่คณะกรรมการประชาคมยุโรปเสนอขึ้นสำหรับดำเนินการสร้างตลาดภายในที่แท้จริงให้สำเร็จภายในปี ค.ศ. 1992 ตามที่กำหนดไว้ใน Single Act

สาระสำคัญของ White Paper

1. การเคลื่อนย้ายของประชาคมยุโรป
2. การเคลื่อนย้ายสินค้าโดยเสรี
3. การเคลื่อนย้ายบริการโดยเสรี
4. การเคลื่อนย้ายเงินทุนโดยเสรี
5. มาตรฐานในการดำเนินงาน (Accompanying Measures)

สหภาพยุโรปในปัจจุบัน (ค.ศ. 1992-ปัจจุบัน) สหภาพยุโรป (European Union-EU) การรวมกลุ่ม

ในปี ค.ศ. 1992 ประเทศสมาชิกได้ร่วมกันลงนามในสนธิสัญญาด้วยการรวมตัวเป็นสหภาพยุโรป (Treaty of the European Union) หรือสนธิสัญญา มาสทริคท์ (Maastricht Treaty) ซึ่งเป็นสนธิสัญญาที่กำหนดแนวทางการรวมตัวให้ยุโรปเป็นหนึ่งเดียวเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1992 ณ นครมาสทริคท์ ประเทศเนเธอร์แลนด์

ในวันที่ 1 พฤศจิกายน ค.ศ. 1993 ประเทศสมาชิกได้ให้สัตยาบันรับรองสนธิสัญญาครบทุกประเทศเป็นผลให้สนธิสัญญามาสทริคท์เริ่มมีผลบังคับและเกิดการขับเคลื่อนเพื่อรวมยุโรปให้เป็นสหภาพยุโรป (The European Union) อย่างจริงจังในเวลาต่อมา และทำให้ประชาคมยุโรป (European Community) ถูกเปลี่ยนมาเรียกว่าสหภาพยุโรป (The European Union)

วัตถุประสงค์ของสนธิสัญญามาสทริชท์

สนธิสัญญามาสทริชท์ที่มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. การเป็นสหภาพทางเศรษฐกิจ (Economic Union)

ประเทศสมาชิกต้องมีการปรับประสานนโยบายทางเศรษฐกิจด้านต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการลดความแตกต่างในด้านค่าเงินของแต่ละประเทศ

2. การเป็นสหภาพทางการเงิน (Monetary Union) มีการจัดตั้งเงินสกุลเดียว (Single Currency) ขึ้นมาใช้ในการประเทศสมาชิกภายในปี ค.ศ. 1999

3. การเป็นสหภาพทางการเมือง (Political Union) มีส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ

3.1 ประสานนโยบายต่างประเทศของประเทศสมาชิก

3.2 ประสานนโยบายความมั่นคงและการทหาร

3.3 ขยายขอบเขตอำนาจของสหภาพฯ ออกไปในด้านกิจการภายใน

ผลของสนธิสัญญามาสทริชท์

ภายหลังจากสนธิสัญญามาสทริชท์มีผลบังคับใช้แล้ว สหภาพยุโรปมีความเปลี่ยนแปลงโดยสังเขป คือ

1. การปรับปรุงองค์กรและการบริหารงานของสหภาพยุโรป สหภาพยุโรปได้ปรับปรุงองค์กรและการบริหารงานโดยกำหนดให้คณะมนตรีสหภาพยุโรปประสานงานใกล้ชิดกับผู้นำประเทศสมาชิกและประธาน คณะกรรมการยุโรป และให้รัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศสมาชิก รวมทั้งคณะกรรมการยุโรป ให้ความช่วยเหลือการดำเนินการด้านต่าง ๆ

2. การขยายประเทศสมาชิก

2.1 การขยายประเทศสมาชิกในปัจจุบัน ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1995 ประเทศออสเตรีย ฟินแลนด์ และสวีเดน เข้าร่วมเป็นสมาชิก

สหภาพยุโรปทำให้สหภาพยุโรปมีสมาชิกเพิ่มจาก 12 ประเทศ เป็น 15 ประเทศ

การขยายประเทศสมาชิก ในปี 1995 นี้ สหภาพยุโรปต้องปรับโครงสร้างองค์กรที่สำคัญ 4 สถาบัน คือ รัฐสภายุโรป คณะมนตรียุโรป คณะกรรมการยุโรป และศาลยุโรป โดยการปรับเพิ่มจำนวนที่นั่งรวมของสถาบันทั้ง 4

2.2 การขยายประเทศสมาชิกในอนาคต ประเทศในยุโรปกลางและยุโรปตะวันออก 12 ประเทศ คือ โปแลนด์ ฮังการี สาธารณรัฐเชก เอสโตเนีย สโลวีเนีย บัลแกเรีย แลทเวีย ลิทัวเนีย โรมาเนีย สโลวาเกีย โขปรัส และตุรกี ได้ยื่นความจำนงเข้าร่วม เป็นสมาชิกสหภาพยุโรป

3. สหภาพเศรษฐกิจและการเงิน (European Economic and Monetary Union : EMU)

ปัจจุบันประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปที่เข้าร่วมสหภาพเศรษฐกิจและการเงินและใช้เงินยูโร มี 11 ประเทศ คือ เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ ลักเซมเบิร์ก อิตาลี ไอร์แลนด์ ฝรั่งเศส ฟินแลนด์ เยอรมนี ออสเตรีย สเปน และโปรตุเกส สำหรับประเทศที่ยังไม่เข้าสู่อการใช้เงินยูโรคือ สหราชอาณาจักร เดนมาร์ก กรีซ และสวีเดน

นโยบายของสหภาพยุโรป

นโยบายที่สำคัญๆ ของสหภาพยุโรป มีดังนี้

1. นโยบายร่วมด้านการต่างประเทศและความมั่นคง

2. การส่งเสริมความมั่นคงภายใน

3. การส่งเสริมความร่วมมือภายใน (Internal Dimensions)

การเงินและเศรษฐกิจ ส่งเสริมให้สหภาพเศรษฐกิจและการเงิน (EMU) มีความสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น

ด้านสังคม สหภาพฯ จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคมและการจ้างงาน

ด้านการเกษตร ดำเนินการในเรื่อง การปฏิรูปนโยบายเกษตรร่วม (CAP) โดยให้มีการ จัดตั้งองค์การตลาดร่วม (Common Market Organiza- tion - CMO)

ด้านการประมง ส่งเสริมให้มีการแลก เปลี่ยนความเห็น เกี่ยวกับผลกระทบของนโยบายร่วม ด้านการประมงของสหภาพยุโรปในระดับระหว่างประเทศ

แนวโน้มของสหภาพยุโรปในอนาคต

คณะกรรมการการยุโรปได้กำหนดแนวทาง การดำเนินการของสหภาพยุโรปในอนาคต โดยจัดทำ Agenda 2000 หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า Santer Package โดยกำหนดประเด็นสำคัญไว้ 3 ประเด็น คือ

1. งบประมาณของสหภาพยุโรปในช่วงปี ค.ศ. 2000-2006

งบประมาณในแต่ละปีของสหภาพยุโรปใน ช่วงปี ค.ศ. 2000-2006 จะอยู่ในเพดานร้อยละ 1.27 ของ GNP ของสหภาพฯ

2. การขยายสมาชิกภาพ (Enlargement)

คณะกรรมการการ EU ได้เสนอให้มีการเจรจา เพื่อรับสมาชิกใหม่ในรอบแรก (First wave) 5 ประเทศ ในยุโรปตะวันออก คือ เชค เอสโทเนีย ฮังการี โปแลนด์ สโลเวเนีย และอีก 1 ประเทศในเมดิเตอร์เรเนียน คือ ไชปรัส

3. การปฏิรูปนโยบายเกษตรร่วม (The Reform of Common Agricultural Policy-CAP)

คณะกรรมการการยุโรปได้เสนอการปฏิรูป นโยบายเกษตรร่วม (CAP reform) เพิ่มเติมจากที่ได้มี การปฏิรูปนโยบายเกษตรร่วมครั้งแรกเมื่อปี 2535

2. ผลกระทบที่มีต่อประเทศไทย

ผลดี

- การรวมตัวของสหภาพฯ ทั้งในแนวลึก และในแนวกว้างจะเกิดเป็นตลาดรองรับสินค้าขนาดใหญ่ (ประชากรประมาณ 372 ล้านคน) และเป็นตลาดที่มี กำลังซื้อสูง

- การใช้เงินยูโร ทำให้ผู้นำเข้า/ส่งออกไทย มีทางเลือกใช้สกุลเงินเพิ่มขึ้น

ผลเสีย

- การดำเนินการไปสู่สหภาพฯ ทำให้ สหภาพยุโรปต้องเร่งประสานกฎระเบียบด้านเทคนิค และมาตรฐานสินค้า มีผลทำให้กำหนดมาตรฐานสินค้า มีความเข้มงวดขึ้น มีเงื่อนไขในการตรวจสอบมากขึ้นใน ทุกประเทศสมาชิก จะทำให้สินค้าออกของไทยหลายชนิด เข้าสู่ตลาดสหภาพฯ ได้ยากขึ้น

- การปฏิรูปนโยบายเกษตรร่วมใน Agenda 2000 คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อไทย เนื่องจาก จะทำให้สินค้าอัญพืชของสหภาพฯ มีต้นทุนและราคาขาย ถูกลงไปด้วย สินค้าออกของไทยที่จะได้รับผลกระทบ เช่น ข้าว มันสำปะหลัง และไก่สดแช่แข็ง เป็นต้น

- การรวมตัวของสหภาพยุโรปจะดึงดูด ให้มีการลงทุนในสหภาพยุโรปเพิ่มมากขึ้น ทั้งการลงทุน จากนักธุรกิจภายนอก และนักธุรกิจของสหภาพยุโรปเอง เนื่องจากมั่นใจในความมั่นคงของระบบการเงิน ซึ่งจะ ส่งผลกระทบต่อการลงทุนในภูมิภาคอื่นๆ รวมทั้ง ประเทศไทย ♦♦

บรรณานุกรม

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, European Union, สำนักข่าวพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, 2542

EMU and the euro : how enterprires could approach the changeover. Luxemburg : Office for Official Publications of the European Commission, 1997.

Streng thening the Mediterranean policy of the European Union. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Commission, 1997.

The Euro Commission to Thailand Bangkok : Bangkok Post, 1997.